

УДК 351.74(4)

Анастасія Олександрівна ДОРОШ,

курсант 1 курсу факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сергій Петрович ГІРЕНКО,

заступник декана з навчально-методичної роботи

факультету № 2 Харківського національного

університету внутрішніх справ,

кандидат педагогічних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМИ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД (НА ПРИКЛАДІ ОКРЕМИХ КРАЇН)

Патрульна поліція є окремим ланцюгом всієї системи правоохоронних органів. Головними її функціями є забезпечення публічного порядку і безпеки, захист прав громадян, а також безпека дорожнього руху. Реформи, що вже три роки проводяться в Україні, розпочалися саме з запуску роботи нової патрульної поліції та за невеликий час вже дали змогу підвищити якість роботи патрульних, на краще змінили ставлення громадян до них [1].

Мета представленої роботи полягає в тому, щоб на підставі узагальнення порівняння досвіду організації діяльності патрульної поліції окремих країн зарубіжжя обґрунтувати можливість і доцільність його використання для правоохоронних органів України, що, на наш погляд, сприятиме підвищенню ефективності їх діяльності.

Актуальність зазначеної проблеми пояснюється тим, що багатьма зарубіжними країнами сьогодні накопичено значний досвід щодо підготовки кадрів для поліцейських служб, створена та багато років успішно функціонує система підтримання публічного порядку, захисту прав громадян.

Організація діяльності по забезпеченню суспільної безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах у кожній країні має свою специфіку й особливості. Варто зазначити, що функції міністерств внутрішніх справ у більшості зарубіжних країн є значно ширшими, ніж у МВС України. Так, аналіз ряду публікацій доводить, наприклад, що МВС Франції,

Італії, Іспанії, Португалії, Нідерландів, Бельгії крім управління поліцією здійснюють контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, опікуються питаннями, пов'язаними зі стосунками між державою та церквою, соціальним забезпеченням, діяльністю державних архівів, громадських благодійних організацій [2, с. 101–103].

Слід зазначити, що організаційні форми діяльності патрульної поліції і принципи державного управління ними зумовлені історичними, економічними, політичними, географічними та іншими особливостями кожної конкретної країни. На думку деяких дослідників, сучасна модель управління діяльністю поліції у повній мірі корелюється з різними формами державного устрою [3].

На початку реформи Національної поліції в Україні керівництвом держави за основу організації діяльності в сфері внутрішньої безпеки обрано досвід Грузії, про що свідчить запрошення до України ряду фахівців, які працювали раніше в правоохоронній системі цієї країни. Реформи пострадянської міліції в Грузії почалась на 10 років раніше, ніж в Україні – в 2004 році. Тим не менше у грузинських та українських патрульних багато спільного. Ряд дослідників пояснює цей факт тим, що фактично реформою відомчих структур займалися вихідці з однієї країни. Але потрібно відзначити, що трансформація кадрів має певні відмінності.

Ззовні поліцейські в Грузії і в Україні дуже схожі. Основні правила того, як вступити до лав патрульної поліції теж мають багато ідентичних критеріїв. В Грузії, як і в Україні, також масово залучали нових людей (без правоохоронного професійного досвіду) для служби патрульними. Але поруч із тим значна частина колишніх працівників органів внутрішніх справ мали можливість залишитися в поліції, пройшовши переатестацію.

Реформу поліції Грузії та України підтримують схожі міжнародні організації та країни, наприклад США. Але, якщо підготовка українських поліцейських проходить переважно в межах нашої держави, значна кількість патрульних Грузії проходили навчання в поліцейській академії в штаті Джорджія (The Georgia Public Safety Training Center).

Сьогодні, через три роки після запуску реформи поліції в Україні в системному аспекті ще не повністю реалізоване поняття «поліцейська дільниця». А поліцейські дільниці в

Грузії стали легендою пострадянського простору. Вони побудовані здебільшого зі скла – символ прозорості влади. На думку ряду дослідників відмінності між патрульною поліцією Грузії та України пояснюються різницею в часі: у Грузії було на 10 років більше, щоб створити сучасний професійний патруль, а Україна тільки починає цей шлях.

Для порівняння закордонного досвіду діяльності правоохоронних органів, на наш погляд, слід детальніше зупинитися на специфіці організації діяльності патрульної поліції Франції. Поліцейська система цієї країни відноситься до однієї з найстаріших систем Європи. У Франції історично склалася централізована система поліцейського управління. Сучасна поліцейська система Франції являє собою складний апарат з власною структурою, що покликаний захищати інтереси адміністрації. Структурно вищевказаний апарат складається з таких підрозділів: національна поліція, жандармерія, муніципальна поліція. Всі поліцейські сили країни об'єднані в межах національної поліції, що керується генеральною дирекцією поліції МВС Франції. У період мирного існування держави жандармерія перебуває в оперативному підпорядкуванні МВС [4, с. 96–98]. Поліцією керує Генеральний директор, який також є головою Директорату поліції (фр. *Direction Générale de la Police nationale*). Міністр внутрішніх справ Франції є його безпосереднім начальником. Центральний директорат публічної безпеки займається патрулюванням, реагуванням на виклики, розслідуванням незначних злочинів. Його чисельність складає приблизно 80 % від чисельності всієї поліції. Функції деяких підрозділів муніципальної поліції Франції відповідають функціональним обов'язкам патрульних в Україні. Сфера повноважень муніципальної поліції в цілому проголошує, що «муніципальна поліція забезпечує належний порядок, громадську безпеку, спокій і санітарію» [5, с. 701].

Структура муніципальної поліції досить розгалужена. Кожному напрямку діяльності відповідає окремий підрозділ. До системи муніципальної поліції входять: 1) поліція руху (для цієї поліції, котра забезпечує безпеку й безперервність дорожнього руху, встановлюється компетенція залежно від категорії і територіального розташування доріг); 2) поліція видовищ (забезпечує безпеку громадян і правопорядок під час проведення видовищних заходів – концертів, виставок,

конкурсів, шоу тощо); 3) поліція споруд, що перебувають під загрозою руйнування (її основним завданням є втручання з метою попередження небезпеки в разі, якщо споруда, котра перебуває під загрозою руйнування, розташована поблизу дороги або площі й загрожує перехожим та особам, які перебувають у самій споруді); 4) поліція попередження пожеж (попереджувати, запобігати й надавати необхідну допомогу при аваріях та лихах, пов'язаних із пожежами).

Отже, на підставі викладеного, можна зробити висновок, що система правоохоронних органів Франції є досить розгалуженою. Систематизація знань про патрульну поліцію як про складову цієї системи, на наш погляд, надасть можливість більш професійно, повно та ефективно розв'язати завдання, які є актуальними в нашій державі.

Щодо нашого найближчого західного сусіда, то слід зазначити, що муніципальна поліція в Польщі з'явилась в 90-х роках. Саме тоді в країні почались адміністративна та економічна реформи, було проведено децентралізацію і місцеві громади (гміни) отримали власний бюджет й широкі повноваження. Такі великі свободи потребували більшого захисту населення на місцях. Тому при гмінах почали створювати спеціальні підрозділи міської варти. Відповідно фінансування цих структур здійснюється з бюджету громади.

Основні обов'язки таких поліцейських – це захист громадського спокою, охорона муніципальних будівель і об'єктів, контроль руху та порядку на дорогах, допомога в усуненні технічних збоїв, наслідків стихійних лих та інших місцевих загроз. На відміну від загальнодержавної поліції, муніципальна не опікується кримінальними справами, проте сприяє у зборі доказів та захисті місця злочину від сторонніх осіб. Патрульні постійно доповідають про стан місцевої громади та типи загроз, роблять профілактику для запобігання злочинів і кримінальних явищ, співпрацюють з державними та місцевими органами, громадськими організаціями.

За інформацією із ряду ЗМІ, поліцейські в Польщі мають спеціальне спорядження, вони не носять важкої вогнепальної зброї, а в разі потреби можуть використати дубинки, на ручники, сльозогінний газ і електрошокери [6].

Отже, на думку автора, деталізоване вивчення досвіду розвитку поліцейських підрозділів ряду інших країн, широкий обмін поліцейськими на рівні територіальних підрозділів

та спеціалізованих вищих навчальних закладів може бути корисним для України як держави, яка прагне мати поліцію європейського зразка. Звичайно, потрібно враховувати той факт, що кожна з поліцейських систем має свою індивідуальну історію розвитку та свою специфіку. Але вдосконалення правоохоронних органів України з урахуванням позитивного досвіду поліцейської діяльності провідних країн Європи та світу, на наш погляд, є невідворотнім процесом побудови високоефективної поліції в найближчий час.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС : наказ МВС України від 02.07.2015 № 796 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0777-15> (дата звернення: 24.11.2018).

2. Герасимов А. П. Местное самоуправление и местная полиция во Франции : моногр. М., 1992. 125 с.

3. The World Book encyclopedia. Chicago etc. : World Book, 1994. Vol. 15. P. 620–626.

4. Як це у Польщі. Міський патруль поспішає на допомогу. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2015/07/10/197009/> (дата звернення: 24.11.2018).

5. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України : монографія. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 780 с

6. Передерій О. С. Міністерство внутрішніх справ як головний орган управління поліцією у Франції, Німеччині, Польщі (загальнотеоретичний аспект) // Державне управління та місцеве самоврядування : матеріали VII Міжнар. наук. конгресу (Харків, 29–30 березня 2007 р.). Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. С. 96–98.

Одержано 24.11.2018

